

Taiteilijoiden pannuhuoneessa

EKKM:n perustajat ja hallitus 2018. Anders Härm, Marten Esko, Johannes Säre, Elin Kard, Marco Laimre ja Neeme Külm. Kuva: Kristina Ollek.

Lämmittäjän ensimmäinen 24 tunnin vuoro päättyi marraskuun 11. kello 10 aamulla. Lämmittäjä oli saanut apua Olga Jutlinalta Pietarista... Tänään kello 10 alkaa toinen 24 tunnin vuoro uuden auttajan kanssa. Olet tervetullut auttamaan lämmittäjää.

Viron nykytaiteen museon projekti ”Auta keskuspannuhuoneen lämmittäjää” on Kirill Tulinin tutkimus virallisen ja epävirallisen yhteiskunnan rajapinnoista edesmenneessä valtiososialismissa, mutta myös nykyajan uusliberalismissa. Tulin lämmittää Nykytaiteen museoon asennettua kattilaa pitäen itse tilan lämpimänä syksyn kylmetessä ulkona. Projektin nimi tulee 1970-luvulla kirjoitetusta tekstistä, joka kuvasi silloisen Tallinnan sähkövoimalan toimintaa. Kirjanen löytyi pannuhuoneesta vuonna 2006, jolloin Viron nykytaiteen museota (Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseum, EKKM) oltiin perustamassa vanhan sähkövoimalan tilalle.

Kirill Tulin ja lukupiiri. Kuva: Alla Tulina.

Silloisen pannuhuoneen lämmittäjän vuoro kesti vuorokauden, jota seurasi kolmen päivän vapaa. Lämmittäjän työ oli suosittu etenkin taiteilijoiden keskuudessa. Työn ja vapaan vaihtelu mahdollisti yksilön autonomian Neuvostoajana. Pannuhuoneessa syntynyt energia johdettiin Tallinnan koteihin lämmittämään virallista Neuvosto-Viroa. Samalla kolmen päivän vapaa mahdollisti epävirallisen, systeemistä irrallisen ja autonomisen toiminnan. Virallisen ja epävirallisen välillä vallitsevat synergiat puhuttavat taiteilijoita edelleen. Kirill Tulinin installaatio on konkreettinen kutsu astua lämpövoimalaan, istua penkille ja osallistua keskusteluun siitä, mitä nykytaide voi oppia epävirallisesta, systeemin vastustuksesta ja autonomiasta edeltäjiltään.

Jos taiteen tyyssija neuvostososialismissa löytyi virallisen ja epävirallisen rajoilta, on se uusliberalismissa matkannut lähemmäs kulttuurin keskustaa. *Visit Estonia* -verkkosivulla EKKM esitellään ”vaihtoehtoiseksi taidetilaksi”, joka luo ”kummallisia mielikuvia museosta”. EKKM:n toimintaa kuitenkin ylläpidetään Viron valtion tuella ja se myöntää Johann Kölerin nimeä kantavaa nykytaiteen palkintoa. Todettakoon vielä väärinymmärrysten välttämiseksi, että vaikka palkinnon nimi viittaakin Viron kansallisen heräämisen keskeisimpään taiteilijaan, EKKM:n edustajat näkevät sen esikuvana brittiläisen Turner Prizen ja että palkinnon saajien joukko edustaa hyvää nykytaidetta kansalaisuudesta riippumatta. Mainoslauseestaan huolimatta EKKM jatkaa tarkasti vanhan lämmityslaitoksen viitoittamalla tiellä virallisen ja epävirallisen rajamaastossa hyödyntäen molempia taiteellisen luovuuden edistämiseksi Tallinnassa.

Lämmittäjän kolmas vuoro loppui marraskuun 19. noin kello 10 aamulla. Lämmittäjää auttoivat Anna Curcio ja Gigi Roggero... Kesken keskustelua työn kieltämisestä (Potere Operaion aikana 1960-luvulla ja nykyään) Anna pakeni läheiseen kalamarkettiin ja toi mukanaan paljon lohta, josta syntyi lauontain lounas. Ruuanlaittoa tahdittivat italialaiset vallankumouslaulut patterivetoisella levysoittimella.

Amerikkalainen kaupunkitutkija Richard Florida on peräänkuuluttanut luovan luokan (*creative class*) merkitystä kaupunkien kehitykselle. Typistettynä Floridan teesi kuuluu seuraavasti: luova luokka on uusi kaupunkien moottori. Luovaan luokkaan kuuluu noin 20–30 % länsimaisen yhteiskunnan työvoimasta. Sitä yhdistää työskentely luovassa ammatissa, tekno-

loginen näppäryys ja suvaitsevaisuus. Tästä viimeisestä syntyi myös Floridan kyseenalainen ”homoindeksi” (ks. esim. *Helsingin Sanomat* 24.8.2003, 5.1.2006), jonka avulla mitataan kaupunkien suvaitsevaisuutta. Floridan mukaan luovat ihmiset tuovat kaupunkeihin trendikkyyttä, joka taas vetää puoleensa kansainvälisiä rahavirtoja. Luovan luokan nousun myötä kapitalismi on astunut teknologian jälkeiseen aikaan: keskeistä on nyt ihmisten luomisvoiman valjastus talouskasvulle, teknologia on vain apuväline.

EKKM sai alkunsa syksyllä 2006, kun taitelijatoverukset Marco Laimre ja Neeme Külm tarvitsivat uuden työhuoneen. Heidän tuttavapiiristään löytyi Põhja puiestee 35:ssä sijaitsevan tyhjän lämpövoimalan vartija. Koska lämpövoimala oli aivan liian suuri tila vain työhuonekäyttöön, ajatus laajemmasta näyttelytoiminnasta syntyi ikään kuin materialististen olojen sanelemana. Lämpövoimala vallattiin vartijan avustuksella. Ensimmäinen näyttely ”Työ ruokkii” (Töö toidab) EKKM:n nimellä pidettiin toukokuussa 2007. Vuonna 2009 EKKM rekisteröitiin kansalaisjärjestöksi ja se solmi yhteistyösopimuksen Tallinnan kaupungin kanssa, joka on ”voimassa toistaiseksi kolmen kuukauden irtisanomisajalla”. EKKM pyörittää toimintaansa valtion myöntämällä apurahalla.

EKKM on kertomus siitä, kuinka vallatusta lämpövoimalasta tuli kansallinen taideinstituutio. Tavallaan se edustaa juuri sellaista trendikkyyttä, joka Richard Florida ajoi takaa. Samaan aikaan EKKM on myös näyttö siitä, millaisissa oloissa nykyaiteilijat elävät ja uudistavat ”luovaa luokkaa” vapaa-ajallaan ja vailla varmuutta tulevista. Tämä sen eteen, että kaupunki kiipeäisi korkeammalle luovuusindeksissä, houkuttelisi ulkomaisia investointeja ja kehittyisi, kuten Florida uumoili. Yhtä oleellista EKKM:n tarinassa on kuitenkin sen muodostuminen

Raine Vasquez ja Kirill Tulin työvuorossa lämmittämössä. Kuva: Alla Tulina.

kansainväliseksi kriittisen yhteiskunnallisen keskustelun kehdoksi. Näin EKKM on myös esimerkki siitä, miten kansalaisaktivismi virallisen ja epävirallisen rajalla ei ole vielä joutunut täysin luopumaan kriittisestä yhteiskunnallisesta toiminnasta.

Tunne mekö olomme kotoisaksi marginaalissa?

Kuka on se vatsastapuhuja, joka huhuaa Itä-Euroopasta?

Johtuuko lämmittäjän rooli taiteilijan kunnianhimon puutteesta?

Tekstin kursivilla kirjoitetut osuudet ovat lainauksia Kirill Tulinin muistiinpanoista. Idäntutkimus vieraili EKKM:ssa marraskuussa 2018. Kiitämme Marten Eskoa, Johannes Särettä ja Laura Tootsia.

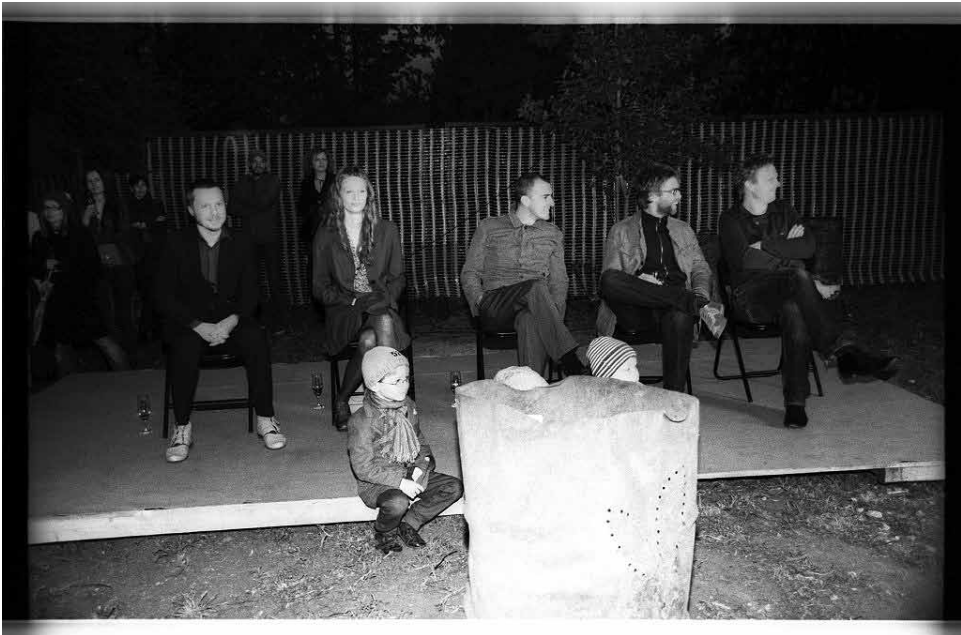
Jaakko Turunen

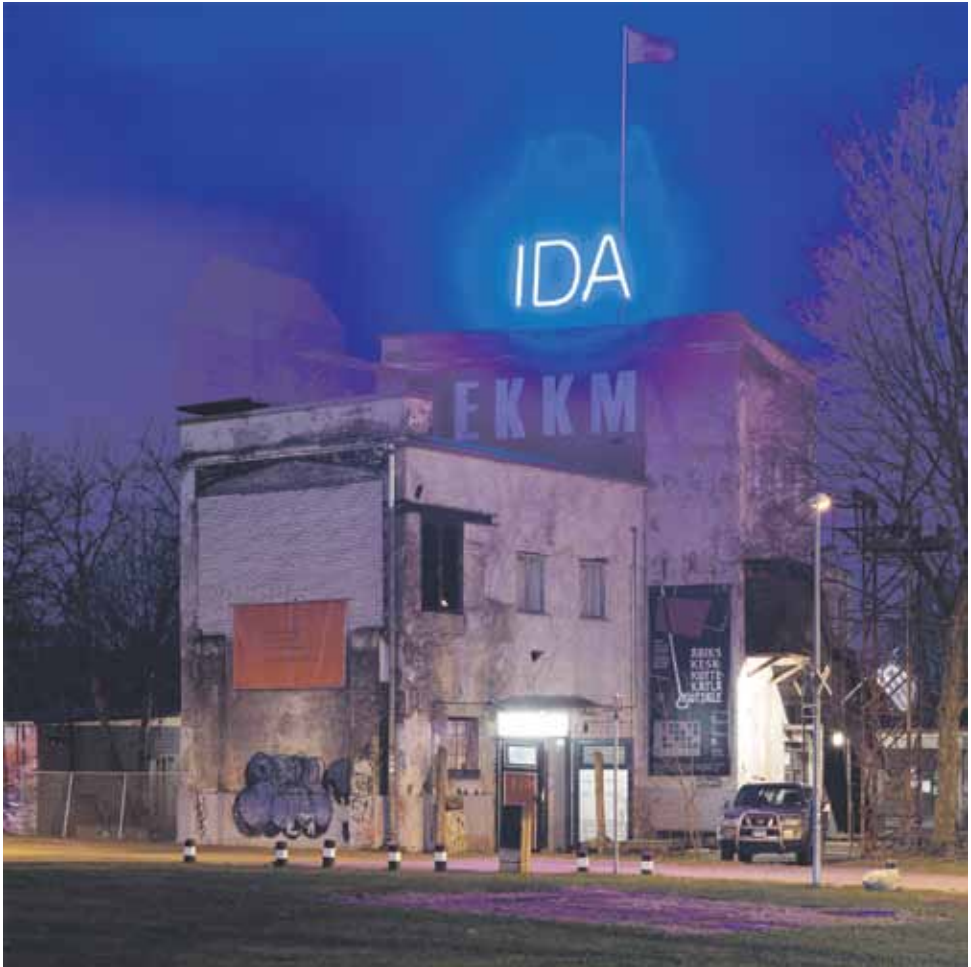
Kollaasi. Alla Tulina.

Polttopuut valmiina lämmittämöä varten. Kuva: Paul Kuimet.

Ensimmäisen Johann Köler –palkinnon ehdokkaat Timo Toots, Sigrid Viir, Jevgeni Zolotko, Denes Farkas ja Tõnis Saadoja. Kuva: Alver Linnamägi.

EKKM:n katolla taivasta vasten loistavat kirjaimet IDA, "itä". Kuva: Paul Kuimet.